

به نام پروردگارا سزودر سز

درس: روش پژوهش در سیاستگذاری عمومی

استاد: دکتر کیومرث اشتریان

ارائه: سید علی میراحمدی

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد سیاستگذاری عمومی

سال تحصیلی: نیم سال نخست ۱۴۰۲-۱۴۰۳

فهرست

.....مسئله شناسی توصیفی-تحلیلی.....

.....تحلیل ذیربطان-ذی نفعان.....

.....موانع طرح.....

.....تحلیل حقوقی.....

.....تحلیل هزینه-فایده.....

.....نتیجه گیری.....

.....منابع.....

کلیات لایحه «چکیده»

لایحه برنامه هفتم توسعه در تاریخ ۱۴۰۲/۰۳/۲۸ مشتمل بر ۲۴ فصل، ۵۸ زیر فصل، ۱۱۸ ماده، ۴۰۸ بند، ۸۶ جزء و ۵۵ تبصره تقدیم مجلس شورای اسلامی شد و فرآیند رسیدگی به آن براساس ماده ۱۸۰ قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی آغاز شد. با توجه به اصلاح قانون آیین نامه داخلی مجلس و ممنوعیت ارائه پیشنهاد اعضای کمیسیون تلفیق در حین بررسی مواد لایحه، حدود ۲۷ کارگروه تخصصی از نمایندگان عضو کمیسیون تلفیق برای بررسی مواد مختلف لایحه برنامه تشکیل شدند و آنها در یک دوره فراگیر به بررسی لایحه برنامه هفتم پرداختند و گزارش‌های خود را ارائه نمودند. در ادامه، گزارش کارگروه‌های تخصصی به عنوان مبنای بررسی جلسات کمیسیون تلفیق قرار گرفت و طی ۴۵ جلسه بررسی، در نهایت گزارش کمیسیون تلفیق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۶/۱۳ ارائه شد.

لایحه برنامه هفتم توسعه :

فصل اول ، ماده چهارم :

به منظور تقویت رقابت پذیری در اقتصاد ، قیمت گذاری کالا و خدمات به کالاهای اساسی و انحصاری و ضروری محدود می‌شود فهرست این گروه از کالا و خدمات به پیشنهاد دستگاه مربوطه به تصویب شورای اقتصاد می‌رسد

مقدمه

طبق این مصوبه، به منظور توسعه اشتغال و رشد اقتصادی از طریق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی قیمت‌گذاری دولتی به استثنای کالاهای اساسی یارانه‌ای و کالاها و خدمات انحصاری و عمومی ممنوع است. همچنین این مصوبه سه تبصره دارد.

بر اساس این سه تبصره کالاهای اساسی یارانه‌ای، کالاهایی است که از یارانه مستقیم ارز ترجیحی یا یارانه مستقیم ریالی مانند پرداخت مستقیم بخشی از قیمت کالا توسط دولت برخوردار شده‌اند؛ کالاها و خدمات انحصاری،

صرفا کالاها و خدماتی است که بازار آنها توسط شورای رقابت به عنوان مصادیق بازارهای انحصاری تشخیص داده شده است؛ کالاها و خدمات عمومی، کالاها و خدماتی است که دولت تنها عرضه کننده آنها بوده و تولید و عرضه آن در تملک و اختیار دولت بوده و منافع حاصل از فروش آن نیز مستقیماً در اختیار دولت قرار می‌گیرد باید دید که آیا تصویب و اجرای این ماده می‌تواند جدال طولانی که بر سر قیمت‌گذاری دستوری وجود دارد را خاتمه دهد؟ به ویژه در شرایطی که علی‌آبادی، وزیر فعلی صنعت، معدن و تجارت هم بارها مخالفت خود را با موضوع قیمت‌گذاری اعلام کرده است

بحث قیمت‌گذاری کالاها همواره دستمایه اختلاف بین سازمان حمایت، زیرمجموعه وزارت صمت با تولیدکنندگان بوده است. چرا که سازمان حمایت معتقد است بخشی از وظایفش مربوط به تعیین قیمت کالاهای اساسی و مهم و نظارت بر قیمت‌ها است، اما تولیدکنندگان می‌گویند قیمت‌گذاری دستوری، در شرایطی که مواد اولیه مانند کالای نهایی تحت نظارت نیست و شرایط تورمی نیز بر کشور حاکم است، برای آن‌ها مشکل ایجاد می‌کند.

تا اوایل سال ۱۴۰۱ فرآیند قیمت‌گذاری کالاها به این شکل بود که تغییر قیمت ۵۰ قلم کالای اساسی، حساس و ضروری مشمول قیمت‌گذاری پیشین، مستلزم طی فرآیند قانونی بود. در اصل این ۵۰ کالا که گوشت قرمز، گوشت مرغ، لبنیات، روغن موتور، پوشاک و لوازم خانگی از جمله آن‌ها بود، کالاهای اساسی بودند که از نظر سازمان حمایت در سبد خانوار نقش بالایی داشتند. بنابراین اگر تولیدکننده یا صاحب کالایی می‌خواست قیمت این ۵۰ کالا را تغییر دهد، اول باید مستندات تغییر قیمت را به سازمان حمایت ارائه می‌کرد تا کارشناسی و بعد در ستاد تنظیم بازار ابلاغ شود تا افراد بتوانند افزایش قیمت دهند.

اما مرداد ماه سال قبل نامه‌ای از حسین فرهیدزاده، رئیس سازمان حمایت تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان، به معاونان وزارت صمت منتشر شد که بر اساس آن مقرر شده بود درخواست افزایش قیمت کالاها در دفاتر تخصصی وزارت صمت و جهاد کشاورزی، سازمان حمایت، کمیسیون اقتصادی دولت و ستاد تنظیم بازار بررسی و تایید شود و در نهایت به تایید رئیس جمهوری برسد. هر چند این موضوع یک روز بعد از انتشار نامه منتفی اعلام شد، اما اظهارات بعدی مسئولان نشان می‌دهد بخشی از مراحل آن در حال اجراست.

برای مثال فرهیدزاده اواخر سال قبل درباره نتیجه درخواست‌های افزایش قیمت، گفته بود که هر کالایی که درخواست افزایش قیمت دارد، مستندات خود را برای سازمان ارسال می‌کند. ابتدا دفاتر تخصصی وزارت صمت و وزارت جهاد کشاورزی این درخواست را بررسی می‌کنند و اگر تشخیص دادند که درست است، سازمان

حمایت صورت‌های مالی را بررسی می‌کند. اگر مجوزی برای افزایش قیمت بگیرند می‌توانند قیمت‌های جدید را اعمال کنند. اما اگر مجوزی دریافت نکردند افزایش قیمت پذیرفته نیست

حال همانطور که اشاره شد در لایحه برنامه هفتم موضوع محدود شدن بحث قیمت گذاری دستوری مطرح شده، اما همچنان بر قیمت‌گذاری کالاهای اساسی تاکید شده است. به نظر می‌رسد باید منتظر ماند و دید در مراحل بعدی کدام کالاها در گروه کالاهای اساسی و ضروری قرار خواهند گرفت .

مسئله شناسی توصیفی-تحلیلی

دولت‌ها با پایین نگه داشتن اجباری قیمت‌ها، جایگاه اجتماعی خود و امنیت روانی جامعه را افزایش می‌دهند. قیمت‌گذاری به معنای امروزی در ایران که از آن صحبت می‌کنیم و به آن اقتصاد دستوری نیز گفته می‌شود - که دولت در همه زمینه‌ها ورود می‌کند و قیمت‌گذاری انجام می‌دهد- به سال 1353 برمی‌گردد در آن سال در وزارت بازرگانی موسسه‌ای تاسیس می‌شود به نام مرکز بررسی قیمت‌ها یا مرکز نظارت بر قیمت‌ها که بعد از انقلاب هم نامش تغییر می‌کند و به سازمان حمایت از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان تبدیل می‌شود. در واقع شان نزول چنین مرکزی این بود که به دلیل بالا رفتن درآمدهای نفتی و هزینه کرد بی‌رویه آن در اقتصاد ملی، تورم نیز بالا رفته بود. دولت در برنامه عمرانی پنجم قبل از انقلاب در سال 1351، به دلیل اینکه عملکرد دو برنامه پیشین موفقیت‌آمیز و فراتر از پیش‌بینی‌ها بود، یکباره اعتبارات برنامه را بیش از سه برابر افزایش می‌دهد .

پس از انقلاب 57 دیدگاه‌های سیاستمداران و دولتمردان نسبت به اقتصاد بازار یا به اصطلاح نظام سرمایه‌داری کاملاً منفی است و بخش خصوصی به عنوان مظنون دیده می‌شود. از همان ابتدای انقلاب تمام صنایع بزرگ و متوسط متعلق به بخش خصوصی مصادره می‌شوند و عملاً اقتصاد دولتی در بخش اعظم اقتصاد ملی جای اقتصاد بازار را می‌گیرد. البته ایدئولوژی چپ‌گرایانه، مبتکر و مشوق اقتصاد دولتی و دستوری در تمام این ماجراست.

رویکرد اقتصاد/قیمت‌گذاری دستوری از دوران رضاشاه وجود داشته است. لکن در آن دوران اگر بنا به مداخله در اقتصاد بود، دولت یا خود وارد عمل می‌شد و کالاهایی را که فکر می‌کرد لازم است با قیمت کمتری عرضه شوند وارد می‌کرد یا دستور تولید آن را می‌داد؛ اما اینکه برای بازار قیمت تعیین کنند، کمتر اتفاق می‌افتاد. برای مثال در مقطع زمانی کشف حجاب، نیاز به پالتو و مانتو برای خانم‌ها بسیار زیاد شد چون خانم‌ها دیگر نمی‌

توانستند از چادر در مجامع رسمی استفاده کنند، بنابراین در بازار تقاضا برای پالتو و مانتو افزایش شدیدی یافت و این موجب افزایش ناگهانی قیمت این کالاها در بازار شد. عده زیادی توان خرید این محصولات را نداشتند و این به معضلی تبدیل شده بود.

در آن زمان دولت برای چاره جویی در این موضوع با وزارت دارایی -که وزیر آن علی اکبر داور بود- تصمیم گرفت به طور موقت خیاطخانه هایی را با هزینه، نظارت و مدیریت دولتی راه اندازی کند و این کار را انجام داده و به تقاضا پاسخ دهد. البته قرار بر این شد بعد از آنکه بازار به تعادل مناسبی رسید دولت خود را کنار بکشد. در این چارچوب سیاستی قیمت گذاری دستوری برای بازار صورت نمی گرفت.

در سال 60 ارتباط بخش خصوصی با ارز قطع و مطرح می شود که ارز متعلق به دولت و تمام صادرات و واردات برعهده دولت است. یکی از تالی های این رویکرد هم جریان رانتیری بود که بعدها بر همین اساس شکل می گیرد و بعدها به افراد آن جریان، لقب نوکیسه هم داده می شود که عاملیت انحصاری توزیع کالا را در کشور برعهده گرفتند.

در سال 1400، شعار سال به نام "تولید، پشتیبانی ها و مانع زدایی ها" انتخاب شده است. این شعار به تداوم دو شعار گذشته، "جهش تولید" و "رونق تولید" اشاره دارد. بررسی ها نشان می دهد که تولید در ایران با مشکلات زیادی مواجه است، از جمله مشکلات مهم می توان به:

مقررات و قوانین نادرست،

تامین اجتماعی،

قیمت گذاری دستوری،

تامین مواد اولیه، نظام بانکی،

اشکالات سیستم حمل و نقل،

بدهی های معوق واحدهای تولیدی،

تامین نقدینگی و مالیات.....؛ اشاره کرد. یکی از بخش‌های مورد بررسی، قیمت‌گذاری دستوری بوده که به عنوان عاملی برای جهش تقاضا، ایجاد رانت و دلال بازی، و خروج بازار از فرایند طبیعی خود شناخته شده است. برخی از وزرای صمت مخالفت خود را با این سیاست اعلام کرده‌اند اما لغو آن به طور کامل اجرا نشده است. بر اساس گزارش اخیر مرکز پژوهش‌های مجلس، تأکید بر این است که برای موفقیت در کنترل قیمت‌ها و تنظیم بازار، شناسایی دقیق ریشه‌های تغییرات قیمتی ضروری است. به عبارت دیگر، نیاز به تداخلات موثر و کلان در تنظیم بازار و قیمت‌گذاری وجود دارد

جدیدترین قیمت کالاهای اساسی

مورخ: ۱۴۰۲/۱۰/۱۷

کالای اساسی	قیمت سال جاری	قیمت سال گذشته
گوشت گرم گوسفندی بسته‌بندی فروشگاهی (۲ کیلو)	-	-
گوشت منجمد گوساله برزیلی بسته بندی فروشگاهی (۲ کیلو)	۴۴۰	-
گوشت چرخ کرده بسته بندی فروشگاهی (یک کیلو)	۲۷۵-۳۳۹	۳۳۹-۳۵۴
ران مرغ بدون پوست (۱۸۰۰ گرم)	۲۶۵.۶۰۰	۲۶۱
تن ماهی ۱۵۰ گرمی	۷۹.۹۰۰	۷۹.۹۰۰
تخم مرغ (شانه ۳۰ عددی)	۱۱۲-۱۱۸.۶۵۰	۱۱۲-۱۱۸.۶۵۰
شیر بطری کم چرب	۲۶	۲۶
پنیر سفید ۴۰۰ گرمی	۴۴.۴۰۰	۴۴.۴۰۰
کره ۵۰ گرمی	۱۶.۹۰۰	-

ماست دبه ای کم چرب	۴۷.۹۰۰	-
خامه ۲۰۰ گرمی	۳۲.۵۰۰	۳۲.۵۰۰
شکر (یک کیلو) - فله‌ای و بسته بندی	۲۸-۳۴	۲۸-۳۲
قند (۷۰۰ گرم)	۳۶.۵۰۰	-
برنج هندی (۵ کیلو)	۲۶۰	۲۶۰
ماهی آزاد بسته بندی (یک کیلو)	۱۶۷	-
ماکارونی ۵۰۰ گرمی قطر ۱.۵	۱۹	۱۹
ماکارونی ۷۰۰ گرمی قطر ۱.۵	۲۷	۲۷
رب گوجه فرنگی (قوطی ۸۰۰ گرمی)	۵۴.۹۵۰	۵۴.۹۵۰
روغن نیمه جامد ۴ کیلویی	۲۶۱.۷۰۰	۲۶۱.۷۰۰
روغن آفتابگردان ۱.۵ لیتری (سرخ کردنی)	۹۱.۹۰۰	۹۱.۹۰۰
روغن آفتابگردان ۱.۸ لیتری (پخت و پز)	۹۷.۹۰۰	۹۷.۹۰۰
نخود (۹۰۰ گرم)	۱۰۱.۹۰۰	۱۰۱.۹۰۰
لپه (۹۰۰ گرم)	۸۴.۹۰۰	۸۴.۹۰۰
عدس (۹۰۰ گرم)	۹۴.۹۰۰	۹۴.۹۰۰
لوبیا چیتی (۹۰۰ گرم)	۱۲۲.۹۰۰	۱۲۲.۹۰۰

لوبیا قرمز (۹۰۰ گرم)	۱۰۹.۹۰۰	۱۰۹.۹۰۰
لوبیا سفید بسته‌بندی فروشگاهی (۹۰۰ گرم)	۱۱۴	۱۱۴

خدمات اساسی در ایران طبق مندرجات قانون اساسی:

-تأمین اجتماعی

-خدمات بهداشتی و درمانی

-بیمه

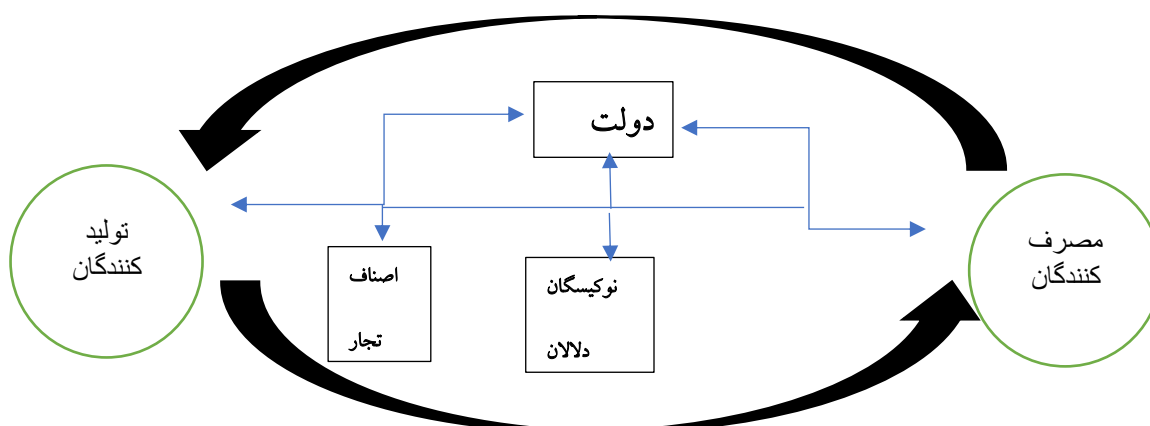
-آموزش

-مسکن

-خوراک

و.....

تحلیل ذیربطان و ذینفعان

ذینفعان

- مصرف کنندگان
- دلان
- بنگاه های دولتی
- تاجران قاچاق

ذیربطان

حکومت

- وزارت اقتصاد
- وزارت صمت
 - « سازمان حمایت
 - ستاد تنظیم بازار»
- اتاق بازرگانی
- اتاق اصناف
- سازمان بورس
- وزارت جهاد کشاورزی

1. **حکومت:**

- نقش حکومت در قیمت گذاری دستوری و تأثیر آن بر بازار.
- سیاست‌ها و تصمیمات وزارت اقتصاد در این زمینه.

2. **وزارت اقتصاد:**

- وظایف و نقش وزارت اقتصاد در تنظیم و کنترل قیمت‌ها.
- تصمیمات اخیر و تأثیر آنها بر بازار.

3. **وزارت صمت:**

- نقش و تأثیر وزارت صمت در تأمین و توزیع کالاهای اساسی.
- همکاری و هماهنگی با سایر سازمان‌ها.

4. **اتاق بازرگانی:**

- نقش اتاق بازرگانی در اطلاع‌رسانی و تأثیر آن بر تصمیم‌گیری‌ها.
- نقدها یا حمایت از سیاست‌های قیمت‌گذاری دستوری.

5. **سازمان حمایت:**

- نقش سازمان حمایت در تأمین کالاهای اساسی و کمک به حاشیه‌نشینان.
- اقدامات این سازمان در خصوص قیمت‌گذاری.

ذینفعان

1. **مصرف‌کنندگان:**

- نقش و تأثیر قیمت‌های دستوری بر لایه‌های مختلف جامعه.
- نظرات و تجربیات مصرف‌کنندگان درباره قیمت‌ها.

2. **دلالتان:**

- تأثیر قیمت‌های دستوری بر فعالیت دلان.

- نقدها و پیشنهادات دلان در خصوص سیاست‌های قیمت گذاری.

3. **بنگاه‌های دولتی:**

- نقش بنگاه‌های دولتی در تأمین کالاهای اساسی.

- تأثیر قیمت‌های دستوری بر عملکرد این بنگاه‌ها.

4. **تاجران قاچاق:**

- تأثیر قیمت‌های دستوری بر فعالیت تاجران قاچاق.

- سیاست‌ها و اقدامات برای کنترل قاچاق.

موانع طرح

سیاست قیمت گذاری دستوری، به جای کاهش تورم، به افزایش آن منجر شده و تأثیرات منفی بر بخش‌های مختلف اقتصاد، از جمله شرکت‌های نوپا، شرکت‌های متوسط، و شرکت‌های قدیمی داشته است. همچنین، روند ایجاد رانت اطلاعاتی در بازار و نقدها به عدم شفافیت و فساد ناشی از این سیاست مورد بررسی قرار گرفته است

چنانچه دولت به‌طور دستوری قیمت محصولات کشاورزی را تعیین کند. این موضوع باعث می‌شود که کشاورزان، به دلیل تعیین قیمت پایین توسط دولت، کمتر سرمایه‌گذاری کنند یا حتی از فعالیت‌های کشاورزی خود منصرف شوند. این تأثیر منفی بر بخش کشاورزی از مشکلات مطرح در متن است. همچنین، افرادی که به اطلاعات دقیق در مورد تصمیمات دولت دسترسی دارند، می‌توانند از این شرایط به نفع خود بهره‌مند شوند که این مسئله به عنوان یک نمونه از رانت اطلاعاتی در بازارها مطرح می‌شود

این رویکرد سبب ایجاد ابتلا به ابرتورم‌های مخرب شده و علاوه بر آن، بیشترین ضرر را به بخش‌های کوچکتر اقتصاد، از جمله بنگاه‌های نوپا و کوچک‌تر، وارد کرده است. همچنین، نویسنده بحران هزینه‌های فرصت و پنهان در سیاست اقتصادی که به موازات با قیمت‌گذاری دستوری دیده می‌شود را برجسته کرده و به ضرورت توجه به این جنبه‌ها در سیاست‌های اقتصادی اشاره دارد.

برای مثال، در صنعت خودروسازی، چنانچه دولت قیمت خودروها را به‌طور دستوری تعیین کند. این امر ممکن است منجر به کاهش حاشیه سود تولیدکنندگان شود و در نتیجه، برای شرکت‌های کوچک‌تر و نوپا، این تصمیمات به عنوان یک مانع جدی برای ورود به این صنعت عمل کند. این مثال نشان‌دهنده تأثیرات فرعی و غیرمستقیم قیمت‌گذاری دستوری بر بخش‌های مختلف اقتصاد است. همچنین، اگر هزینه‌های فرصت و پنهان مرتبط با این سیاست در نظر گرفته نشود، اثرات آن بر فعالیت‌های اقتصادی ممکن است نادیده گرفته شوند.

* سیاست قیمت‌گذاری دستوری در ایران به سرمایه‌گذاران آسیب زده است. این سیاست با تحمیل هزینه‌های سنگین به تولیدکنندگان، کاهش سوددهی، و تعطیلی واحدها منجر به فرار سرمایه از بخش تولید شده است. اعضای اتاق بازرگانی تهران، اتاق اصناف ایران، و رؤسای سازمان بورس و اوراق بهادار ایران انتقادات فراوانی دارند. آنها با اصرار بر لغو قیمت‌گذاری دستوری، به توسعه تولید، جلوگیری از تعطیلی واحدها، و بهبود رانت‌ها تأکید می‌کنند.

به عنوان مثال، قیمت‌گذاری دستوری در صنعت خودروسازی منجر به بی‌سودی برای تولیدکنندگان و نفع محدودی برای مصرف‌کنندگان شده است. این سیاست، سرمایه‌گذاری را از بازار دور می‌کند و رانت‌ها را به دلالت واسطه می‌دهد. حتی رئیس جدید سازمان بورس و اوراق بهادار نیز به تناسب با روند تولید، قیمت‌گذاری دستوری را نادرست می‌داند. برخی از اقتصاددانان هم معتقدند که افزایش شفافیت و تشویق به رقابت، جایگزین مناسبی برای این سیاست نامناسب است.

با این وجود، چالش‌هایی مانند فساد اقتصادی و مخالفت دلالت با لغو قیمت‌گذاری دستوری، اجرای این تغییرات را دشوار کرده است. به همین دلیل، نیاز به برنامه‌ریزی دقیق و اقدامات هوشمندانه برای اصلاح سیاست قیمت‌گذاری حاکم است.

دولت ایران در شرایط تورم و نوسانات نرخ ارز به سیاست کنترل قیمت‌ها و تعیین قیمت‌های دستوری ادامه می‌دهد. این سیاست باعث ایجاد فشار بیشتر بر بنگاه‌های تولیدی می‌شود و تعیین قیمت به صورت دستوری به

نتیجه مطلوب نمی‌رسد. با وجود تاریخچه طولانی قیمت‌گذاری دستوری در ایران، این سیاست اختلالاتی در بازار ایجاد کرده و تا حدی از اعتماد تولیدکنندگان به بازار کاسته است.

برخی اقتصاددانان معتقدند که تعیین قیمت دستوری به تنهایی تأثیر مثبتی در اقتصاد نخواهد داشت و نقدهای زیادی به همراه خواهد داشت. به عنوان مثال، این سیاست ممکن است باعث تضعیف اراده سرمایه‌گذاران در بخش خصوصی شده و ایجاد نااطمینانی در بازارهای مختلف را تشدید کند.

به عنوان یک مثال، فرض کنید که دولت قصد دارد قیمت یک کالا را به صورت دستوری کاهش دهد تا تأثیر مثبتی در کیفیت زندگی مردم بگذارد. اما این سیاست ممکن است باعث کاهش انگیزه تولیدکنندگان شود یا باعث ایجاد نوعی تبعیض در بازار شود که نتایج منفی بر بازار و اقتصاد به همراه داشته باشد.

صاحب‌نظران اقتصادی معتقدند که قیمت‌ها در بازار از رقابت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان نشأت می‌گیرد. سیاست‌گذاران با قیمت‌گذاری دستوری، نقش طبیعی بازار را زیر سوال می‌برند و تعادل عرضه و تقاضا را بهم می‌زنند. تجربه نظام‌های برنامه‌ریزی مرکزی نشان داده است که اقتصاد بازار، تصمیم‌گیری‌های فعالان اقتصادی را بهینه‌تر مدیریت می‌کند.

هدف از قیمت‌گذاری دستوری، کنترل تورم و کاهش فقر است، اما تجربیات گذشته نشان می‌دهد که این سیاست معمولاً به تعطیلی واحدهای تولیدی، بیکاری، و کمبود کالا منجر می‌شود. بنابراین، سیاست قیمت‌گذاری دستوری به طبقه‌های آسیب‌پذیرتر جامعه ضرر می‌رساند.

چند مثال :

کنترل اجاره بهای مسکن : کنترل قیمت اجاره مسکن ممکن است از افزایش اجاره‌ها و قیمت مسکن جلوگیری کند، اما این سیاست سبب می‌شود مالکین خانه‌های خود را خالی نگه دارند و در نتیجه یافتن خانه برای افراد فاقد مسکن سخت و دشوار می‌شود.

تعیین دستوری قیمت انواع لوازم خانگی : نرخ‌گذاری سبب می‌شود تولیدکنندگان انگیزه تولید را از دست بدهند و برای جلوگیری از ضرر و زیان از کیفیت محصولات خود بکاهند و یا تولید خود را کاهش دهند. میزان

سرمایه‌گذاری کاهش و یا به صفر برسد و یا از تعداد نیروهای فعال خود بکاهند. در نتیجه این موارد در نهایت به ضرر مردم و یا مصرف‌کننده تمام خواهد شد.

تعیین حداقل دستمزد: حداقل دستمزد باعث افزایش درآمد افرادی می‌شود که شغل دارند، ولی درآمد سایر کارگرانی که در جست و جوی شغل هستند و شغلی پیدا نمی‌کنند کاهش پیدا می‌کند

نظر به تحلیلات ارائه شده، توصیه می‌شود که سیاست‌گذاران در تدوین سیاست‌های قیمت‌گذاری به شیوه دستوری به دقت نقدهای ارائه شده را در نظر بگیرند و به دنبال راهکارهایی باشند که بتوانند تورم را مدیریت کرده و به ویژه بخش‌های کوچکتر اقتصاد را حمایت کنند. همچنین، ترکیبی از شفافیت در تصمیم‌گیری‌ها، ایجاد فضای رقابتی، و درک دقیق از هزینه‌های فرصت و پنهان در سیاست‌ها می‌تواند بهبود وضعیت اقتصادی را تسهیل کند

تحلیل حقوقی (سیاست‌هایی که به طور مستقیم و غیرمستقیم بر نظام قیمت‌گذاری و خود قیمت‌ها تأثیرگذار بوده‌اند).

*قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان

فصل اول - تعاریف ماده ۱- تعاریف ۱

۱- مصرف‌کننده: هر شخص حقیقی و یا حقوقی است که کالا یا خدمتی را خریداری می‌کند.

۱-۲- عرضه‌کنندگان کالا و خدمات: به کلیه تولیدکنندگان، واردکنندگان، توزیع‌کنندگان، فروشندگان کالا و ارائه‌کنندگان خدمات اعم از فنی و حرفه‌ای و همچنین کلیه دستگاه‌ها، مؤسسات و شرکت‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است و به طور مستقیم یا غیرمستقیم و به صورت کلی یا جزئی کالا یا خدمت به مصرف‌کننده ارائه می‌نمایند اطلاق می‌شود.

۱-۳- ضمانتنامه کالا یا خدمات: سندی است که تولیدکننده، واردکننده، عرضه‌کننده یا تعمیرکننده هر دستگاه فنی به خریدار یا سفارش‌دهنده کالا و خدمات می‌دهد تا چنانچه ظرف مدت معین عیب یا نقص فنی در کالای

فروخته شده یا خدماتی که انجام گردیده مشاهده شود، نسبت به رفع عیب، یا تعویض قطعه یا قطعات معیوب و یا دستگاه بدون أخذ وجه و یا پرداخت خسارات وارده اقدام کند.

۴-۱- عیب: منظور از عیب در این قانون زیاده، نقیصه یا تغییرحالتی است که موجب کاهش ارزش اقتصادی کالا یا خدمات گردد

۵ - ۱- تبانی: هرگونه سازش و مواضعه بین عرضه کنندگان کالا و خدمات به منظور افزایش قیمت یا کاهش کیفیت یا محدود نمودن تولید یا عرضه کالا و خدمات یا تحمیل شرایط غیرعادلانه براساس عرف در معاملات .
۶ - ۱- صورتحساب فروش: سندی است که در آن مشخصات کالا یا خدمات انجام گرفته، با ذکر قیمت، تاریخ و میزان مورد معامله درج شود. تبصره - در خصوص آن دسته از خدماتی که ارائه آنها عرفاً با بلیط یا قبض صورت می گیرد، بلیط یا قبض حکم صورتحساب را دارد و در آن، علاوه بر اطلاعات مصرف و مشخصات کیفی و کمی، نحوه محاسبه قیمت باید به صورت شفاف و ساده درج گردد.

با توجه به مفاد و تبصره‌های قانون حمایت از مصرف‌کنندگان ، می‌توان اینطور استنباط کرد که :

1. **قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان** : بر اساس ماده ۴ این قانون، دولت موظف است سیاست‌ها و برنامه‌های حمایتی از حقوق مصرف‌کنندگان را تدوین و اجرا کند. این اقدامات می‌توانند شامل طرح‌هایی مانند کالا برگ الکترونیکی باشند.
2. **مسئولیت دولت در جبران تورم** : بر اساس مفاد مواد ۱۸ و ۱۹، دولت مسئول جبران خسارات تورمی به مصرف‌کنندگان است. این بخش از طرح می‌خواهد تورم را جبران کرده و قیمت‌ها را با نرخ سال گذشته ثابت نگه دارد.
3. **حقوق مصرف‌کننده به تأمین کننده انتقال می‌یابد** : بر اساس ماده ۱۶، اگر تورم باعث ورود خسارت به مصرف‌کننده شود، مسئولیت جبران این خسارت به عهده تأمین‌کننده مربوطه است.

1. ****قیمت‌گذاری دستوری****:

- تبصره ۴ مرتبط با ****ضمانتنامه**** برای کالا و خدمات معرفی شده است. این می‌تواند مبنایی برای تعیین قیمت‌ها و مسئولیت‌های فروشندگان باشد.

2. **وظایف فروشندگان:**

- **اطلاع‌رسانی لازم** : ماده ۲-۳-۲ متعهد کرده که فروشندگان باید اطلاعات مورد نیاز را به مصرف‌کنندگان ارائه دهند، از جمله اطلاعات مربوط به کیفیت، کمیت، تاریخ تولید و انقضاء.

3. **نمایش نمونه کالا در انبار:**

- تبصره ۳-۳- متعهد می‌کند که فروشندگان نمونه کالای موجود در انبار را جهت فروش در معرض دید مصرف‌کنندگان قرار دهند.

4. **ممنوعیت فروش اجباری:**

- تبصره ۱- ممنوعیت **فروش اجباری** یک یا چند نوع کالا یا خدمت را بیان می‌کند.

5. **استانداردهای کالا و خدمات:**

- تبصره ۲- الزام به **نشان استاندارد** برای کالا و خدمات مشمول استاندارد اجباری را تعیین می‌کند.

6. **فهرست اطلاعات لازم:**

- تبصره ۲-۳- مشخص کرده که فروشندگان موظف به ارائه **اطلاعات لازم** مثل نوع، کیفیت، کمیت و تاریخ تولید به مصرف‌کنندگان هستند.

7. **وظایف تولیدکنندگان:**

ماده ۴- مشخص می‌کند که تولیدکنندگان نیازمند به داشتن نمایندگی رسمی و تعمیرگاه مجاز، تأمین قطعات یدکی و ارائه سرویس و خدمات بعد از فروش هستند.

8. ****تبلیغات خلاف واقع****:

ماده ۷- ممنوعیت ****تبلیغات خلاف واقع**** را تأکید می‌کند.

9. ****تشکیل انجمن‌های حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان****:

ماده ۹- تشکیل انجمن‌های حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان و وظایف آنها را تعیین می‌کند.

10. ****جرایم و مجازات****:

ماده ۱۸ و ۱۹ در خصوص ****جرایم و مجازات**** مرتبط با کالاها و خدمات معیوب یا تخلفات فروشندگان را تشریح می‌کنند.

11. ****تجمیع شکایات و نظارت مردمی****:

ماده ۱۴ به انجمن‌های حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان اجازه داده است تا شکایات را بررسی کنند و در صورت عدم توافق، به سازمان تعزیرات حکومتی ارجاع دهند.

12. ****نظارت و بازرسی وزارت بازرگانی****:

ماده ۱۵ متعهد به ****نظارت و بازرسی**** از فعالیت افراد حقیقی و حقوقی در زمینه قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان است.

13. ****جبران خسارات****:

- ماده ۱۶ مسئولیت **جبران خسارات** را مشخص کرده و تعیین می‌کند که مسئول مصرف کننده ایجاد

خسارت می‌باشد.

تحلیل نظام قیمت گذاری ایران از منظر قوانینی که به طور مستقیم با هدف تعیین و یا تثبیت قیمت ها تصویب شده اند حاکی از نقش و تأثیر گسترده دولت در تعیین سطح و ساختار قیمت کالاها و خدمات مختلف طی سه دهه گذشته بوده است؛ به گونه ای که نظام قیمت گذاری کشور به جای اینکه ابزاری برای تحقق اهداف حمایتی و تولیدی باشد تبدیل به هدف نهایی شده است. به علاوه تصویب قوانین گوناگون با موضوع و رویکرد مداخله در نظام قیمت گذاری و البته در برخی موارد با ماهیت متضاد، در پاسخ به سیاست هایی بوده است که عمدتاً با هدف تثبیت قیمت و جلوگیری از نوسان و رشد قیمت ها اتخاذ شده اند. برپایه مجموعه متکثر قوانین و مقررات، رویه های گوناگونی در موضوع قیمت گذاری ایجاد شده اند که در این گزارش ابعاد و جزئیات این قوانین و مقررات بررسی شده است.

برخی از مهمترین یافته های بررسی قوانین و مقررات قیمت گذاری طی سال های ۱۳۹۷-۱۳۵۸، به شرح ذیل بوده است:

- از میان ۴۵۰ قانون و مقرره وضع شده (اعم از آیین نامه، بخشنامه، تصمیم نامه، حکومتی، رأی و ...) تعداد قوانین و مقررات معتبر، موقت، منتفی با اجرا، منسوخه و تنفیذی به ترتیب عبارتند از: ۲۵۰، ۱۱۱، ۷۹، ۸ و ۲.
- از حیث مراجع تصویب نیز بیشترین قوانین و مقررات وضع شده طی سال های گذشته مربوط به شورای اقتصاد، هیئت وزیران و نمایندگان ویژه رئیس جمهور به ترتیب با ۲۳۵، ۹۵ و ۵۹ عنوان قانون یا مقرره بوده است.
- از حیث مصوبات وضع شده به تفکیک برنامه های توسعه نیز بیشترین مصوبات وضع شده به ترتیب مربوط به برنامه های سوم، چهارم، اول، دوم، پنجم و ششم توسعه با ۱۰۴، ۹۵، ۹۱، ۸۳، ۴۹ و ۱۳ عنوان بوده است.
- از حیث زمان وضع قوانین و مقررات نیز بیشترین مصوبات وضع شده مربوط به سال ۱۳۶۹ با ۲۶ عنوان بوده است.
- طبقه بندی تعداد مقررات وضع شده به تفکیک کالا نیز طی سال های ۱۳۹۷-۱۳۵۸ حاکی از آن است که از میان ۱۰۲ مصوبه وضع شده در خصوص کالاهای مختلف، بیشترین فراوانی در میان مصوبات قیمت گذاری به ترتیب مربوط به قیمت تضمینی محصولات کشاورزی، نرخ گذاری کالاها و خدمات، کود و شیر به ترتیب با ۵۴، ۴۱ و ۲۴ مورد بوده است.

در مجموع، آسیب شناسی این سازوکارها و فرایندهای تقنینی در حوزه قیمت گذاری بیانگر این واقعیت است که هرچند جهت گیری کلی قوانین و مقررات ناظر بر قیمت گذاری، به ویژه پس از تصویب قانون هدفمندسازی یارانه ها و اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی، به سمت کاهش تعداد و اقسام مشمول

قیمت گذاری و همچنین تقویت سازوکارهایی در راستای کاهش مداخلات دستوری دولت بوده است اما تحولات این حوزه غالباً جهت گیری فوق را تضعیف کرده و تمایل سیاستگذاران به مداخلات زیاد و غیراصولی در بازارهای مختلف افزایش یافته است.

مهم ترین دلایل پابرجا ماندن تمایل سیاستگذاران به مداخله قیمتی در بازارهای مختلف را می توان در موارد زیر خلاصه کرد:

- الف) نگاه کوتاه مدت در تصمیمات مرتبط با نظام قیمت گذاری کشور،
- ب) تمایل به استفاده از سازوکار قیمت گذاری به عنوان یک هدف،
- ج) عدم توجه به ارتباط علت و معلولی سیاست های مختلف از جمله سیاست های پولی و ارزی و اثرگذاری آنها بر افزایش سطح قیمت ها،
- د) نبود نهادهای حامی مصرف کننده و تلاش برای حمایت از مصرف کننده صرفاً از طریق کنترل قیمت که غالباً نیز ناموفق است.

نتیجه نهایی اینکه، عدم توجه به اثرات تداخل سیاست های مالی، ارزی و تعرفه ای و تأثیراتی که این سیاست ها می توانند بر سطح قیمت ها داشته باشند، حلقه مفقوده نظام قیمت گذاری کشور است. ریشه یابی تغییرات شدید قیمت، شرط لازم اتخاذ سیاست های کلان در حوزه تنظیم بازار و قیمت گذاری است. با انتخاب ابزار مؤثر و داشتن نگاه کلان می توان هزینه، دامنه و عمق مداخلات در حوزه قیمت گذاری را محدود کرد.

تحلیل هزینه ها و فواید قیمت گذاری دستوری:

*** ۱. هزینه های قیمت گذاری دستوری:***

- ***الزامات نظام متمرکز دولتی:*** قیمت گذاری دستوری نیازمند یک نظام متمرکز دولتی است که هزینه های اداری بالا و احتمال ایجاد بروکراسی را به همراه دارد.

- ***عدم شفافیت:*** این روش ممکن است باعث عدم شفافیت در فرآیند تصمیم گیری و تعیین قیمت ها شود، که می تواند منجر به فساد و انحصارات بازاری شود.

- ****کاهش انگیزه برای نوآوری و تولید:**** اگر قیمت‌ها به صورت دستوری تعیین شوند، انگیزه برای نوآوری و بهبود فناوری در تولید کاهش یابد. افراد و شرکت‌ها احتمالاً احساس نخواهند کرد که تلاش برای بهبود محصولات و خدمات آن‌ها سودمند باشد.

**** فواید قیمت‌گذاری دستوری:****

- ****کنترل تورم:**** یکی از هدف‌های قیمت‌گذاری دستوری کنترل تورم است. این روش می‌تواند در کوتاه‌مدت به موقعیت‌های اقتصادی ناپایدار و غیرقابل پیش‌بینی کمک کند.
- ****حمایت از توان خرید مصرف‌کننده:**** در شرایطی که بازار قیمت‌ها در حال نوسان است، قیمت‌گذاری دستوری ممکن است به حفظ توان خرید مصرف‌کنندگان کمک کند.
- ****توزیع منابع:**** با تعیین قیمت‌ها به صورت دستوری، دولت می‌تواند توزیع منابع و درآمدها را براساس اولویت‌های اجتماعی تنظیم کند و به طبقه‌های محروم‌تر کمک کند.

**** توصیه‌ها:****

- ****تعادل بین کنترل و رقابت:**** سعی در ایجاد تعادل میان کنترل قیمت‌ها بر اساس دستوری و ایجاد فضای رقابتی است. این می‌تواند هزینه‌های ناشی از تعیین دستوری را کاهش دهد و همچنین از نوآوری و رشد اقتصادی حمایت کند.
- ****شفافیت در تصمیم‌گیری:**** افزایش شفافیت در فرآیند تصمیم‌گیری و قیمت‌گذاری دستوری می‌تواند از ظهور فساد و ناهنجاری‌ها در بازار جلوگیری کند.
- ****توجه به هزینه‌های فرصت و پنهان:**** در تدوین سیاست‌های قیمت‌گذاری دستوری، هزینه‌های فرصت و پنهان باید به دقت مورد بررسی قرار گیرد تا اثرات جانبی ناخواسته کاهش یابند.

با توجه به این موارد، توسعه راهکارهایی با هدف دستیابی به تعادل میان کنترل قیمت‌ها و ایجاد رقابت در بازارها می‌تواند به بهبود عملکرد اقتصادی کمک کند.

نتیجه‌گیری :

با توجه به فواید کوتاه‌مدت این سیاست در کنترل تورم و حفظ قدرت خرید، نکات منفی مرتبط با رانت، کاهش تحریک، و تضعیف رقابت نشانگر این است که قیمت‌گذاری دستوری باید با احتیاط و با توجه به شرایط بازار و اقتصادی انجام شود. نظارت دقیق و اصلاحات جهت افزایش شفافیت و حفظ رقابت در بازارها ضروری است. به عنوان یک راهکار موقت در شرایط بحرانی یا رکود اقتصادی، ممکن است قیمت‌گذاری دستوری مفید باشد. اما برای جلب فواید بیشتر و کاهش هزینه‌ها و چالش‌ها، اقداماتی نظیر افزایش شفافیت در فرآیند قیمت‌گذاری، حمایت از رقابت و نوآوری، و کاهش وابستگی به این سیاست در دوره‌های طولانی‌تر لازم است. باید در نظر گرفت که ایجاد یک بازار رقابتی و سالم نقش کلیدی در تحقق توسعه اقتصادی پایدار و افزایش کیفیت زندگی مردم دارد.

استفاده متناسب از قیمت‌گذاری دستوری به عنوان یک ابزار موقت و با هدف‌های خاص می‌تواند از تأثیرات منفی آن کاسته و مزایا را تقویت کند. این امر نیازمند هوشمندی در اجرا و نظارت فعال از سوی دولت و نظام اقتصادی است. در کنار این اقدامات، توجه به ایجاد شیوه‌های تحلیلی برای ارزیابی دقیق تأثیرات و پیش‌بینی عواقب قیمت‌گذاری دستوری نیز حائز اهمیت است.

به طور خلاصه، در اجتناب از مشکلاتی نظیر رانت، کاهش تحریک، و تضعیف رقابت، استفاده از قیمت‌گذاری دستوری نیازمند سیاست‌ها و استراتژی‌های هوشمندانه و کارآمد است.

منابع

<https://www.irna.ir/news/81136255/%D9%81%D9%87%D8%B1%D8%B3%D8%AA-%D9%83%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%87%D8%A7%D9%8A-%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D8%B3%D9%8A-%D9%88-%D8%B6%D8%B1%D9%88%D8%B1%D9%8A-%D8%AA%D9%88%D8%B3%D8%B7-%D8%AF%D9%88%D9%84%D8%AA-%D8%A7%D8%B9%D9%84%D8%A7%D9%85-%D8%B4%D8%AF>

<https://www.mehrnews.com/news/5462550/%D8%AC%D8%B2%D8%A6%DB%8C%D8%A7%D8%AA-%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%DA%A9%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D8%B3%DB%8C-%D9%88-%D8%A7%D9%82%D9%84%D8%A7%D9%85-%D8%B6%D8%B1%D9%88%D8%B1%DB%8C-%D8%AE%D8%A7%D9%86%D9%88%D8%A7%D8%B1>

<https://donya-e-egtesad.com/tags/%DA%A9%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%87%D8%A7%DB%8C%D8%A7%D8%B3%D8%A7%D8%B3%DB%8C>

<https://www.pishkhan.com/news/269800>

[https://www.fardayeeeghtesad.com/news/29079/%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%DA%AF%D8%B0%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D8%AF%D8%B3%D8%AA%D9%88%D8%B1%DB%8C-%D9%85%D8%A7%D9%86%D8%B9-%D8%A7%D8%B5%D9%84%DB%8C-](https://www.fardayeeeghtesad.com/news/29079/%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%DA%AF%D8%B0%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D8%AF%D8%B3%D8%AA%D9%88%D8%B1%DB%8C-%D9%85%D8%A7%D9%86%D8%B9-%D8%A7%D8%B5%D9%84%DB%8C)

<https://www.irna.ir/news/85110107/%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%DA%AF%D8%B0%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D8%AF%D8%B3%D8%AA%D9%88%D8%B1%DB%8C-%D8%A7%D8%B2-%DA%A9%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%87%D8%A7-%D8%A8%D8%A7%DB%8C%D8%AF-%D8%AD%D8%B0%D9%81-%D8%B4%D9%88%D8%AF>

<https://www.mehrnews.com/news/5520003/%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%DA%AF%D8%B0%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D8%AF%D8%B3%D8%AA%D9%88%D8%B1%DB%8C-%D8%A8%D8%A7%D8%B2%D8%A7%D8%B1-%D8%B1%D8%A7-%D8%AA%D9%86%D8%B8%DB%8C%D9%85-%D9%86%DA%A9%D8%B1%D8%AF>

<https://ahamiran.com/%D9%82%DB%8C%D9%85%D8%AA-%D8%AF%D8%B3%D8%AA%D9%88%D8%B1%DB%8C-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86>

<https://rc.majlis.ir/fa/report/show/1681654>